

УДК 378.14

Гунчак В.М., д.вет.н., проф., **Ощипок І.М.**, д.т.н., проф.,
Драч М.П., к.вет.н. доц.

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

Томаневич Л.М., к.е.н., доц. ©

Львівський державний університет внутрішніх справ

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

У статті викладені основні принципи контролю знань студентів. Оптимальний розподіл контрольних завдань у відповідності до бюджету часу вимагає від викладачів і керівників факультетів відпрацювання певної системи і методики його проведення з урахуванням рівномірного завантаження студентів навчальною роботою.

Ключові слова: *контроль, знання, вміння, навички, принцип*

Приєднавшись до Болонського процесу, Україна взяла на себе зобов'язання проводити роботу з приведення якості національної освіти у відповідність до Європейських стандартів. Тому, нині підготовка випускників у вищих навчальних закладах (ВНЗ) змушує науковців і педагогів до пошуків нових засобів і методів підвищення якості їх професійної підготовки.

У визначенні напрямів з удосконалення якості навчального процесу і підготовки фахівців неабияку роль відіграє контроль якості результатів навчання, забезпечуючи зворотній зв'язок між учасниками навчального процесу.

Завдання викладача полягає у тому, щоб у процесі перевірки і оцінки знань виявити справжній їх стан, наявність вмінь, навичок і тим самим допомогти студентам раціонально організувати навчальну роботу у майбутньому. Успіх вирішення даного завдання безпосередньо залежить від суворого дотримання викладачем дидактичних принципів контролю знань.

Дидактичні принципи контролю знань - це вихідні теоретичні положення, у відповідності до яких має будуватись практична діяльність викладача і студентів і на підставі яких визначаються зміст контролю знань, їх методи і форми організації.

Основними є шість дидактичних принципів перевірки і оцінки знань: дієвість, систематичність, індивідуальність, диференційованість, об'єктивність і єдність вимог.

Дієвість полягає у тому, що перевірка і оцінка знань студентів мають не тільки відображати рівень засвоєння знань, але і завжди стимулювати студентів і викладачів до зусиль щодо досягнення у навчальній роботі нових успіхів.

Систематичність виражається у тому що, по-перше, перевірка і оцінка знань здійснюється не від випадку до випадку, а планово, у нерозривному

зв'язку з усім процесом навчання, з усіх навчальних дисциплін; по-друге, контроль має бути неперервним протягом усього процесу навчання; по-третє, перевірка і оцінка знань проводяться у певній послідовності, з поступовим ускладненням завдань, змісту і методики. У зв'язку з цим дуже важлива кількість перевірок. Чим регулярніша перевірка і оцінка знань студента, тим повніша інформація про перебіг засвоєння, тим краще виконуються всі функції перевірки і оцінки знань. Штурмівщина перед екзаменаційною сесією свідчить про порушення принципів систематичності і про те, що процес контролю здійснюється заради контролю, а не є засобом управління процесом навчання і підвищення якості педагогічного процесу.

Індивідуальність перевірки і оцінки знань означає, що викладач прагне глибокої і справедливої оцінки успіхів кожного студента, а не групи в цілому. Тільки враховуючи і оцінюючи особливості роботи кожного студента окремо, його досягнення, труднощі і зриви, викладач може успішно керувати науковим, фаховим зростанням студентів.

Диференційованість полягає у визначенні кількісних і якісних різниць у знаннях, вміннях і навиках студентів та їх оцінці. Диференціювання оцінок знань студентів дає необхідну інформацію для ефективної перебудови навчальної роботи і студентів, і викладача у майбутньому, до оцінки знань кожного конкретного студента, робить більш ефективною оцінку результатів якості роботи студентських груп і курсів; дасть змогу повніше враховувати отримані результати при підведенні підсумків роботи, моральне і матеріальне стимулювання студентів.

Необхідно відзначити позитивність розширення шкали оцінок, поглиблення системи оцінки знань, хоча це потребує підвищення рівня компетентності викладача.

Об'єктивність означає, що кожна окрема оцінка має бути об'єктивною, тобто відповідати істинній якості і кількості засвоєних знань, вмінь і навиків. В іншому разі оцінка втрачає не тільки своє педагогічне значення, але і завдає шкоди навчально-виховній роботі.

Особливо слід підкреслити, що до виставлення оцінки необхідно підходити принципово і суворо. Виявляючи надмірну м'якість, жалість, доброту, викладач вводить студентів в оману, в них складається неправильне уявлення про вимоги до якості знань. Більше того, всякий лібералізм в оцінці знань перетворює весь облік у просту формальність, дезорганізує весь навчальний процес, діє негативно на студентів. При цьому складається недоброзичливе ставлення до тих викладачів, які добросовісно виконують свої обов'язки, вимогливо перевіряють роботу студентів, об'єктивно оцінюють їх знання. Зрештою, наслідком зазначеного механізму є різке зниження якості виконання інших вимог (обов'язкове відвідування лекцій, конспектування рекомендованої літератури). За об'єктивність оцінки викладач несе відповідальність перед державою. Практика свідчить, що навіть виставлення негативної оцінки сприймається студентом позитивно, якщо вона виставляється у відповідності до принципу об'єктивності і справедливості.

Але навіть при прагненні бути максимально об'єктивним, оцінки, які виставляються, не є абсолютними, і часто на іспиті більш сильної групи і на іспиті більш слабкої групи одні й ті самі оцінки за тією самою шкалою оцінюють нерівноцінні відповіді. Викладач невимушено коригує рівень вимог, щоб оцінити різницю рівнів знань сильних і слабких груп.

Єдність вимог полягає у тому, що один і той самий рівень знань, вмінь і навичків має оцінюватись всіма викладачами однаково.

Відсутність єдиних вимог породжує ряд негативних явищ, виховна дія викладачів на студентів посилюється, якщо усі вони виступають "єдиним фронтом".

Усі принципи контролю знань студентів тісно пов'язані між собою і у сукупності визначають вимоги до форм і методів перевірки і оцінки знань, тобто визначають систему їх контролю.

За місцем, яке посідає контроль у навчальному процесі, розрізняють попередній (вхідний), поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань студентів) застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань дня використання їх викладачем як орієнтування у складності матеріалу. Формою попереднього контролю є вхідний контроль знань. Він проводиться на 1-му курсі, щоб оцінити реальність оцінок, отриманих на вступних іспитах з певного предмета. Попередній контроль у вигляді перевірки і оцінки залишкових знань проводять також через деякий час після підсумкового іспиту з певної дисципліни як з метою оцінки міцності знань, так і з метою визначення рівня знань з основних предметів для визначення можливості сприйняття нових навчальних дисциплін.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- 1) виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- 2) визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- 3) виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- 4) виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;
- 5) стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Головне завдання поточного контролю - допомогти студентам організувати свою роботу, навчитись самостійно, відповідально і систематично вивчати усі навчальні дисципліни. Поточний контроль - це продовження навчальної діяльності науково - педагогічного колективу, він пов'язаний з усіма видами навчальної роботи і має навчити студентів готуватись до перевірки з першого дня занять і кожного дня, а не наприкінці семестру або

навчального року. Разом з тим поточний контроль є показником роботи і науково-педагогічного колективу. Звісно, що студенти у семестрі вивчають одночасно до десяти предметів, і не усі викладачі ставлять до них однакові вимоги. Нерідко деякі викладачі ставлять дещо підвищені вимоги, і студенти змушені весь семестр займатись тільки одним предметом коштом інших. У цьому разі показники поточної успішності можуть бути сигналом про серйозні порушення навчального процесу.

Зазначені завдання поточного контролю вимагають від викладачів і керівників факультетів відпрацювати певну систему і методику його проведення з врахуванням рівномірного і узгодженого розподілення контрольних завдань у відповідності до бюджету часу студентів.

Рубіжний (тематичний, модульний, блоковий) контроль завдань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей студентів. Його завдання - сигналізувати про стан процесу навчання студентів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання. Якщо поточний контроль проводиться лише з метою діагностики першого рівня засвоєння, тобто рівня загального орієнтування у предметі, то рубіжний контроль дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через більш довгочасний період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Відповідно змінюється методика контролю, від студентів можна вимагати самостійної конструктивної діяльності, а також виявити взаємозв'язки з іншими розділами курсу.

Рубіжний контроль може проводитись усно й письмово, у вигляді контрольної роботи, індивідуально або у групі.

Однією з форм рубіжного контролю є модуль. Він має за мету мобілізувати студентів на поглиблене вивчення дисципліни. При проведенні модулів оцінка більш невимушена, ніж на заліках та іспитах, що, природно, дає змогу вивчити інтереси і схильності студентів, їх дійсну підготовку і встановити шляхи більш раціонального проведення навчального процесу.

Підсумковий контроль являє собою іспит студентів з метою оцінки їх знань і навиків у відповідності до моделі спеціаліста.

До підсумкового контролю належать семестрові, курсові і державні іспити, а також заліки перед іспитом. Основна мета іспитів - встановлення дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Природно, що підсумковий контроль більшою мірою, ніж інші види контролю, здійснює контролюючу функцію, потребує систематизації і узагальнення знань і певною мірою реалізує навчальну, розвиваючу і виховну функції контролю.

Основними формами контролю знань студентів є контроль на лекції, на семінарських і практичних заняттях, у поза навчальний час, на консультаціях, заліках і іспитах.

1. Контроль на лекції може проводитись як вибіркоче усне опитування студентів за раніше викладеним матеріалом, особливо за розділами курсу, які необхідні для розуміння теми лекції, що читається, або ж для встановлення

ступеня засвоєння матеріалу прочитаної лекції (проводиться за звичай у кінці першої або на початку другої години лекції).

Поточний контроль на лекції покликаний привчити студентів до систематичної проробки пройденого матеріалу і підготовки до майбутньої лекції, встановити ступінь засвоєння теорії, виявити найбільш важкі для сприйняття студентів розділи з наступним роз'ясненням їх. Контроль на лекції не має віднімати багато часу.

За витратами часу на контроль усне опитування поступається контролю, програваному за карточками.

Поточний контроль на практичних, семінарських і лабораторних заняттях проводиться з метою виявлення готовності студентів до занять у таких формах:

1. Вибіркове усне опитування перед початком занять.
2. Фронтальне стандартизоване опитування за карточками, тестами протягом 5-10 хв.
3. Фронтальна перевірка засвоєння домашніх завдань.
4. Оцінка активності студента у процесі занять, внесених пропозицій, оригінальних рішень, уточнень і визначень, доповнень попередніх відповідей, тощо.

Контроль у позанавчальний час.

1. Перевірка перебігу виконання самостійних завдань до занять, індивідуальних навчально-дослідних завдань, тощо. Оцінюються якість і акуратність виконання, точність і оригінальність рішень, перегляд спеціальної літератури, наявність елементів дослідження, виконання завдання у встановленому обсязі відповідно до заданих строків.
2. Перевірка конспектів лекцій і рекомендованої літератури.
3. Перевірка роботи за частиною лекційного курсу, який самостійно пророблюється.
4. Індивідуальна співбесіда зі студентом на консультаціях.
5. Проведення конкурсів, олімпіад з навчальної дисципліни, з спеціальності; індивідуальних навчально – дослідних завдань, курсових, тощо.

Контрольні заходи, що проводяться лектором на курсі і у поза навчальний час, крім загальної мети, яка переслідує об'єктивну атестацію студентів, мають дати лектору дані для оцінки рівня роботи його асистентів, які ведуть практичні, лабораторні і семінарські заняття.

Таким чином, описані принципи проведення контролю знань студентів допоможуть об'єктивно оцінити їх знання, вміння і навички отримані під час навчання.

Література

1. Волков Н.П. Педагогіка. Посібник: К.: Академія, 2003.- 236с.
2. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: Навчальний посібник.- К.: Екс. Об, 2003.- 340 с.
3. Ощипок І.М. Завдання і функції контролю у навчальному процесі вищих навчальних закладів освіти / Ощипок І.М., Томаневич Л.М., Паска М.З., Ромашко І.С. // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної

медицини та біотехнологій імені С.З.Гжицького. – Львів, 2009. – Т.11, №3 (42).
Частина 1 – С.412 – 415.

4.Педагогічний пошук / За ред..В.Ф. Беха.- К.:, 1989.- 178 с.

Gunchak V.M., d.vet.s, prof., **Oshchypok I.M.**, d.eng.s., prof.,
Drach M.P., k. vet.s. associate prof.
*Lviv national university of veterinary medicine and biotechnologies of the name of
S.Z. Gzhytskogo*
Tomanevych L.M., k.e.s., associate prof.
Lviv state university of internal affairs

DIDACTICS PRINCIPLES OF CONTROL OF KNOWLEDGES STUDENTS

In the articles expounded basic principles of control of students. Task which stand require from teachers and leaders of faculty to work the certain system and method of his lead through taking into account the even and concerted distributing of control tasts in accordance with the budget of time of students.

Keywords: control, knowledge, ability, skills, principle

Стаття надійшла до редакції 6.04.2010